

Huisemus

HANDREIKING VOOR GEMEENTEN

Basiskwaliteit Natuur

CONCEPT EN PRAKTIJK

versie 1.2

De biodiversiteit in Nederland neemt af. Niet alleen beschermde planten en dieren hebben het moeilijk. Ook populaties van algemene soorten worden kleiner. In het landelijk gebied bijvoorbeeld zijn de aantallen van kenmerkende zoogdieren, vlinders en vogels sinds 1990 gehalveerd¹.

En dat is zorgelijk, ook voor onze manier van leven. Door de afname van algemene soorten komen essentiële ecosystemediensten zoals waterzuivering, bestuiving en klimaatadaptatie namelijk onder druk te staan.

Basiskwaliteit Natuur

Het huidige natuurbeleid richt zich vooral op herstel en behoud binnen beschermde natuurgebieden. Maar het grootste deel van ons land – dorpen, steden en platteland – heeft die status niet. Basiskwaliteit Natuur (BKN) vult dit gat door juist daar de natuurkwaliteit te verbeteren en algemene soorten algemeen te houden.

Deze whitepaper vat in grote lijnen samen wat BKN is en hoe je het kunt toepassen. We noemen verschillende praktijkvoorbeelden en verwijzen naar bronnen voor meer verdieping en verbreding.

1. WNF (2023). *Living Planet Report Nederland 2023*

Wat is Basiskwaliteit Natuur?

Basiskwaliteit Natuur is de minimale kwaliteit van **abiotiek** (zoals waterkwaliteit), **inrichting** (denk aan groenblauwe dooradering) en **beheer** (bijvoorbeeld maaibeleid) die algemene planten- en diersoorten aan hun omgeving stellen om algemeen te worden of blijven.

Kenmerken en voordelen van BKN:

- Een duidelijke ondergrens voor natuurkwaliteit buiten beschermde gebieden.
- Meetbaar met concrete indicatoren, KPI's en streefwaarden.
- Praktisch toepasbaar via een uniforme methodiek en toolkits.
- Breed inzetbaar in zowel landelijk als stedelijk gebied.

Basiskwaliteit Natuur is als norm en methode uitgewerkt door Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Naturalis, SoortenNL, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Vogelbescherming Nederland en Wageningen University & Research (Samen voor Diversiteit, 2024).

Drie pijlers

De condities waaraan Basiskwaliteit Natuur moet voldoen zijn te verdelen onder drie pijlers: abiotiek, inrichting en beheer. Als aan de condities in deze drie pijlers wordt voldaan, is er sprake van een Basiskwaliteit Natuur.

➤ Abiotiek

Water, bodem en milieuomstandigheden.

Voorbeeld

Waterkwaliteit volgens KRW-normen; stikstofdepositie onder kritische waarden.

➤ Inrichting

Hoeveelheid, kwaliteit en samenhang van (half)natuurlijke landschapselementen.

Voorbeeld

Minimaal 10% van het gebied ingericht met sloten, houtwallen, poelen, bloemrijke bermen.

➤ Beheer

Duurzaam gebruik en onderhoud van de omgeving.

Voorbeeld

Ecologisch maaibeheer, geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

		WAT DOEN WE AAN VERBETERING?	HOE WETEN WE DAT HET WERKT?		
Natuurkwaliteit	Top	RIJKE NATUUR Natuurgebieden, speciale habitats & condities	Natuurherstel en ontwikkeling <i>met focus op speciale soorten en habitats</i>	Monitoring condities (korte termijn) Monitoring condities + Implementatie KPI's	Monitoring biodiversiteit (lange termijn) Monitoring soorten + habitats
		BASISKWALITEIT NATUUR Natuur buiten natuurgebieden	Natuurherstel <i>met focus op de basiscondities</i>	Monitoring condities BKN	Monitoring algemene soorten
	Slecht	NATUURARMOEDE	'Voedselbank' <i>nestkasten, bijvoeren en andere kleine aanpassingen</i>	Monitoring condities <i>Stikstof, GBDA, Waterkwaliteit</i>	Staat van de natuur <i>LPI, Nationaal Dashboard Biodiversiteit</i>

Basiskwaliteit Natuur betreft de minimale omstandigheden die algemene soorten nodig hebben om algemeen te blijven. Als die omstandigheden onvoldoende aanwezig zijn, dan is er sprake van natuurarmoede: de natuur kan zichzelf dan niet duurzaam in stand houden. Bovenstaande illustratie laat bij elk kwaliteitsniveau zien wat verbeterd kan worden en hoe we de impact kunnen meten. Bron: Deltaplan Biodiversiteit (2024). *Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur*.

Koppelkansen met andere opgaven

Een groot voordeel van BKN: door te werken aan Basiskwaliteit Natuur realiseer je tegelijkertijd ook opgaven op het gebied van waterkwaliteit, groenblauwe dooradering, klimaatadaptatie en soortbescherming. Denk aan:

- Aanvalsplan Landschap
- Kaderrichtlijn Water
- Natuurinclusief bouwen
- Gezonde leefomgeving
- Klimaatdoelen
- Vogel- en Habitatrichtlijn
- Soortenmanagementplannen (SMP)

BKN in de praktijk

Bij Eelerwoude hebben we Basiskwaliteit Natuur uitgewerkt tot een praktische methode voor provincies en gemeenten.

STAP 1 ➤ Potentieel bepalen

Aan de hand van het aanwezige landschapstype(n) bepalen we:

- wat de kenmerkende landschapselementen zijn voor dit landschapstype.
 - welke algemene planten- en diersoorten er thuishoren (de **indicatorsoorten**).
- Dit geeft een beeld van de potentiële natuurkwaliteit in het projectgebied.

STAP 2 ➤ Analyse huidige natuurkwaliteit

Aan de hand van een analyse van de abiotische omstandigheden, de inrichting, het beheer en aanwezige planten- en diersoorten brengen we de werkelijke natuurkwaliteit in kaart.

STAP 3 ➤ Knelpunten in kaart brengen

Door de uitkomsten van stap 1 en stap 2 over elkaar te leggen ontstaat er een ruimtelijk beeld dat laat zien waar de natuurkwaliteit kan worden verbeterd zodat de gebiedseigen, algemene soorten hier weer weer algemeen kunnen worden en blijven.

STAP 4 ➤ Maatregelen

De laatste stap is dat we voor de plekken waar de natuurkwaliteit nog onvoldoende is maatregelen adviseren voor verbetering:

Abiotiek	Herstel of verbetering van bijvoorbeeld nutriëntenbalans en watersystemen
Inrichting	Herstel of uitbreiding van landschapselementen, of creëren van alternatieven zoals wadi's, groenzones of kraamverblijven voor vleermuizen
Beheer	Beheerplannen voor ecologisch beheer

Op weg naar 100% natuurinclusief

Bruine kikker

Rietgors

Levendbarende hagedis

BKN in de bebouwde omgeving

In 2025 heeft Deltaplan Biodiversiteit een praktische aanvulling op het Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur opgesteld, specifiek voor de bebouwde omgeving. In het rapport wordt voor zes landschapstypen aangegeven aan welke eisen de abiotiek, inrichting en het beheer moeten voldoen.

Download het rapport [hier](#).

Parallel hieraan ontwikkelde Eelerwoude een interactieve toolbox voor de provincies Drenthe en Overijssel. Met de kenmerkende deellandschappen in deze provincies als uitgangspunt, geeft de toolbox concrete adviezen voor de realisatie van Basiskwaliteit Natuur in de bebouwe kernen van steden en dorpen.

Wat zijn algemene soorten?

Basiskwaliteit Natuur is de natuurkwaliteit waarbij algemene soorten algemeen kunnen blijven of worden. Maar wat zijn dan die algemene soorten? Deltaplan Biodiversiteit heeft voor zowel de bebouwde als de landelijke omgeving een overzicht opgesteld die je als Excel-bestand kunt downloaden.

[Algemene soorten voor het landelijk gebied](#)

[Algemene soorten voor de bebouwde omgeving](#)

De foto's in dit document laten enkele algemene soorten zien.

Jonge egels

Dwergmuis

Koolwitje

Praktijkvoorbeelden

Aan de slag met BKN in jouw gemeente of provincie?

Lees hieronder wat we eerder deden voor Lelystad, Drenthe en Overijssel en krijg een indruk van de mogelijkheden.

LELYSTAD: biotopen in de stad

Om de natuurkwaliteit in Lelystad te verbeteren, hebben we de stad opgedeeld in 'biotopen': gebieden met een kenmerkende inrichting die parallelen vertonen met meer natuurlijke landschapstypes. Met deze bestaande landschappen als referentie stellen we maatregelen voor die de ecologische functies van deze 'stadsbiotopen' versterken en daardoor de biodiversiteit bevorderen.

[LEES MEER](#) >

OVERIJSSSEL: knelpunten en maatregelen voor biodiversiteit op de kaart

Voor de provincie Overijssel richtten we ons op de natuurkwaliteit van het landelijk gebied. We onderscheidden 7 landschapstypen en we vergeleken de gewenste hoeveelheid landschapselementen met de actuele inrichting van de landschappen. Het resultaat is een provinciedekkende kaart die per vierkante kilometer laat zien of natuurkwaliteit op orde is. Voor elk landschapstype gaven we concrete maatregelen om de condities ten aanzien van abiotiek, inrichting en beheer te verbeteren.

[LEES MEER](#) >

DRENTHE: interactieve atlas voor landschaps- en natuurherstel

Drenthe wil haar karakteristieke landschappen versterken door de groen-blauwe dooradering, zoals houtwallen en sloten, beter te beheren. De vraag was hoe dit beheer kan bijdragen aan de duurzame instandhouding van algemene, gebiedseigen soorten. Wij ontwikkelden hiervoor een praktisch BKN-instrument: een interactieve atlas waarmee gemeenten door herstel van cultuurhistorische landschapselementen het leefgebied van de Drentse flora en fauna versterken.

[LEES MEER](#) >

Handige links

Samen voor Biodiversiteit

Website van Deltaplan voor Biodiversiteitsherstel

[NAAR DE WEBSITE](#) >

Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur

Het 'basisdocument' (pdf) over BKN. Uitleg over de noodzaak, het concept en de praktische toepassing.

[DOWNLOAD PDF](#) >

Basiskwaliteit Natuur in de bebouwde omgeving

Praktische aanvulling op het kennisdocument voor Basiskwaliteit Natuur in de bebouwde omgeving

[DOWNLOAD PDF](#) >

Handreiking Groen in en om de stad

Systematiek en richtlijnen voor de programmatische aanpak Groen in en om de stad. Gebaseerd op BKN.

[DOWNLOAD PDF](#) >

Nationaal Dashboard Biodiversiteit

Het Nationaal Dashboard Biodiversiteit laat met doelen en indicatoren zien hoe het Nederlandse biodiversiteitsherstel ervoor staat.

[NAAR DE WEBSITE](#) >

Kleine vuurvliinder

Meer weten over BKN?

Onze adviseurs gaan graag met je in gesprek.

Maak een vrijblijvende afspraak via info@eelerwoude.nl of 088-1471100.

Op weg naar 100% natuurinclusief

[Schrijf je in](#) voor de nieuwsbrief van Eelerwoude en blijf op de hoogte van alle ontwikkelingen in het ruimtelijk gebied.

Eelerwoude

Op weg naar 100% natuurinclusief

Volg jij Eelerwoude al op social media?

